

ผู้ช่วยชีวิตนกเงือก 600 ตัว

ปี คนเคยกล่าวไว้ในชีวิตคนเราจะมีความศรัทธาในชีวิตได้ไม่กี่อย่าง

เมื่อศรัทธาแล้วมักจะทุ่มเททำเพื่อสิ่งนั้นอย่างเต็มที่ บางคนศรัทธาในพระเจ้า บางคนศรัทธาในเงินทอง แต่ผู้ชายคนหนึ่งที่ศรัทธาในสิ่งมีชีวิตที่เรียกว่า นกเงือก

เขาทุ่มเทชีวิตตลอดยี่สิบกว่าปี เพื่อให้ทำให้นกเงือกในป่าลึกได้สูดรอดชีวิตจากการสูญพันธุ์

คนไทยจำนวนมาก ยังไม่รู้จักรักนกเงือกว่ามีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร พุดถึงนกเงือกหลายคนยังนึกเป็นภาพนกทูแคนในอเมริกาใต้

นกเงือกในเมืองไทยมีอยู่ในป่าไม่กี่แห่ง อาทิ ป่าห้วยขาแข้ง ป่าเขาใหญ่ ป่าฮาลา บาราและป่าบูโด นราธิวาส

นกเงือกเป็นนกโบราณ ถือกำเนิดมาเมื่อ 50 ล้านปี และเป็นนกที่ช่วยกระจายพันธุ์ไม้กว่า 200 ชนิดในป่า จึงเป็นนกสำคัญในระบบนิเวศน์

เมื่อยี่สิบกว่าปีก่อน มูลนิธินกเงือก โดย ดร.พีไล พูลสวัสดิ์ ผู้เชี่ยวชาญนกเงือก

ระดับโลก ได้ส่งเด็กหนุ่มนามปริดา เทียนสงฆ์ ลมมาสำรวจนกเงือกในป่าบูโด

ปริดาจบจากโรงเรียนแพะช่างและสถาบันราชภัฏสวนดุสิต ชีวิตที่ผ่านมาทุ่มเทให้แก่การศึกษาธรรมชาติอย่างจริงจัง โดยเริ่มทำงานเป็นผู้ช่วยวิจัยนกเงือกที่เขาใหญ่ ห้วยขาแข้ง และล่าสุดที่เทือกเขาบูโด

พยายามให้
ชาวบ้าน
รอบๆ เทือกเขา

■ เห็นคุณค่าของนกเงือก

สมัยก่อนแถวเทือกเขาบูโดคงไม่มีใครกล้าเข้ามา จากปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ จนกระทั่งปี 2537 มีชาวบ้านมาบอกอาจารย์พีไลว่า พบนกเงือกหัวแรด ตอนนั้นนกชนิดนี้เป็นนกหายาก ซึ่งคิดว่าสูญพันธุ์ไปจากเมืองไทยแล้ว

พออาจารย์พีไลเข้ามาสำรวจก็พบว่ายังมีนกเงือกหัวแรดและพบนกเงือกชนิดอื่นๆ อีก 5 ชนิด คือ นกชนหิน นกเงือกหัวหงอก นกกก นกเงือกกรามช้าง และนกเงือกปากดำ รวมเป็น 6 ชนิดจากจำนวนนกเงือกในเมืองไทยที่มี 13 ชนิด นกเงือกยังเป็นดัชนีชี้ความอุดมสมบูรณ์ของป่า เพราะนอกจากใช้พื้นที่หากินกว้างขวางแล้ว ยังเจาะโพรงทำรังในต้นไม้ใหญ่ด้วย ดังนั้นหากป่าผืนใดมีนกเงือกอาศัยอยู่มาก แสดงว่าป่านั้นอุดมสมบูรณ์

แต่จากการสำรวจของปริดาพบว่า สถานการณ์ของนกเงือกไม่สู้ดีนัก เพราะเทือกเขาบูโดมีหมู่บ้านชาวมุสลิมตั้งอยู่ล้อมรอบ ชาวบ้านเริ่มรุกป่า ตัดไม้เถื่อนมาขายมากขึ้น และมีการขโมยลูกนกเงือกในรังไปขายเป็นประจำทุกปี

“คนมุสลิมไม่กินนกใหญ่ ไม่กินนกที่โฉบกินสัตว์อื่นเป็นอาหาร ชาวมุสลิมไม่ล่านกเงือกกินเป็นอาหาร แต่ยอมรับว่าในอดีตขโมยลูกนกเงือกมานับสิบปีแล้ว” ชาวมุสลิมคนหนึ่งเล่าให้ผู้เขียนฟัง

ลูกนกเงือกเป็นของเล่นสำหรับคนมีเงิน มีคนรับซื้อถึงตัวละ 5,000 บาท แต่หากลูกอบขนลูกนกเงือกเหล่านั้นมาขายที่ตลาดออก. ในกรุงเทพฯ ได้จะได้ราคาดีมาก คือ นกเงือกหัวหงอกตัวละ 3 หมื่นบาท นกชนหินตัวละ 2 หมื่นบาท

มูลนิธินกเงือกจึงเริ่มโครงการ “อุปการะนกเงือก” ปริดาเข้าหาชาวบ้านพยายามให้ชาวบ้านรอบๆ เทือกเขาเห็นคุณค่าของนกเงือก และชักชวนให้คนที่เคยจับลูกนกเงือก หรือเจ้าของสวนที่มีต้นไม้ที่นกเงือกทำรังมาร่วมกันเป็นผู้ช่วยเก็บข้อมูลพฤติกรรมของนกเงือก

หากชาวบ้านพบนกเงือกเข้ารังตามต้นไม้ใหญ่แล้วมารายงาน ทางโครงการฯ จะให้เงินเป็นรางวัลตามความยากง่ายของชนิดนกเงือก ทดแทนรายได้ที่หายไปจากการขโมยลูกนกและตัดไม้เถื่อนช่วงนี้ ชาวบ้านจะมีรายได้จากค่าแรงที่ทางโครงการฯ จะจ่ายเงินให้

แต่งงานของพวกเขายังไม่หยุดเพียงแค่นั้น ยังต้องซ่อมแซมรั้ว ทำโพรงเทียม

ที่ต้องปีนต้นไม้สูงกว่า 30 เมตร เพื่อช่วยให้นกเงือกเข้ารังมากขึ้น

ปัจจุบัน มีชาวบ้านตั้งแต่คนสูงอายุจนถึงวัยรุ่นและเด็ก ทั้งหญิงชาย ทำงานกับโครงการศึกษาวิจัยด้านนิเวศวิทยาของนกเงือก 35 คน

ปริดาเข้าหาชาวบ้านอย่างอดทน ตั้งแต่การสื่อสารที่พูดภาษาวิไม่ได้ โดนข่มขู่จนแทบเอาชีวิตไม่รอด แต่ในที่สุดชาวบ้านรอบเทือกเขาบูโดเริ่มเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์นกเงือกและกลายมาเป็นผู้อนุรักษ์นกเงือกจำนวนมาก ปริดาเชื่อว่า การอนุรักษ์ที่ยั่งยืน ชาวบ้านต้องมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์ ทดแทนรายได้ที่ได้จากการขายลูกนก ราคาตัวละครึ่งหมื่นบาท

25 ปีผ่านไป ปริดา และชาวบ้านช่วยให้ลูกนกเงือกในป่าบูโด 600 กว่าตัวมีชีวิตรอด ทำให้ชาวบ้าน และเยาวชนรอบๆ ป่า หันมาช่วยกันดูแลนกเงือกที่ใกล้จะสูญพันธุ์ให้กลายเป็นแหล่งอนุรักษ์นกเงือก และช่วยลดปัญหาหาล้างคม

จากเด็กวัยรุ่นที่เคยเที่ยวเตร่ หรือ
ติดยาเสพติด เมื่อมาช่วยดูแลนกเงือก
สามารถมีรายได้จากที่ไม่ทำอะไรทำ

นกเงือกแถวนี้จึงมีชาวบ้านหนุนหลัง
เป็นหลักค้ำประกันความปลอดภัย
แม้เมื่อเกิดความขัดแย้งรุนแรงใน

สามจังหวัดภาคใต้ แต่การทำงานของ
คนรักนกเงือกไม่ได้ลดลง และได้รับ
การยอมรับจากทุกฝ่าย

ทุกวันนี้มีชาวบ้าน 5 หมู่บ้านรอบๆ
เทือกเขาบูโด คอยปกป้องดูแลนกเงือก
ร่วมพันตัว

ความสำเร็จในการอนุรักษ์นกเงือก
ได้ทำให้ปริดาต้องเดินทางไปช่วยเผยแพร่
ในป่าอื่นๆ และเลยไปถึงมาเลเซีย
อินโดนีเซีย

การอนุรักษ์นกเงือกในเมืองไทย
ก้าวหน้าในระดับโลก

ขณะที่หนุ่มจากเพาะช่าง ผู้ไม่เคยมี
พื้นฐานด้านชีววิทยา กลายเป็นนักวิจัยนก
ที่บรรดานักวิทยาศาสตร์ให้การยอมรับว่า
องค์ความรู้ใหม่ๆ ของนกเงือกมาจาก
งานวิจัยที่จริงจังของปริดาเพราะ
ความคร่ำครึของคนตัวเล็กๆ ผู้มุ่งมั่น
ความรักนกเงือก

หลายสิ่งอันงดงามจึงบังเกิดขึ้น

หมายเหตุ : ร่วมบริจาคเงินอุปการะ
ครอบครัวนกเงือกได้ทางบัญชี
ออมทรัพย์ ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา
รามาริบัติ "มูลนิธินกเงือก" เลขบัญชี
026-2-75910-2 สอบถามเพิ่มเติมที่
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
โทร.0 2201 5532